

Отримано: 14 листопада 2018 р.

Прорецензовано: 20 грудня 2018 р.

Прийнято до друку: 21 грудня 2018 р.

e-mail: natali.korotka@gmail.com

DOI: 10.25264/2519-2558-2018-4(72)-124-127

Коротка Н. В. Роль автентичних матеріалів в вивченні ділової англійської мови. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія»*. Острогор : Вид-во НаУОА, 2018. Вип. 4(72), грудень. С. 124–127.

УДК 378.147:811.111

Коротка Наталія Володимирівна,

доцент кафедри іноземних мов за професійним спрямуванням, Держаний університет інфраструктури та технологій

РОЛЬ АВТЕНТИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ В ВИВЧЕННІ ДІЛОВОЇ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

У статті відбувається спроба дослідити роль автентичних матеріалів у навчанні англійської ділової мови. Особлива увага приділяється визначенню цілей використання автентичних матеріалів, адже використання автентичних матеріалів необхідне на всіх етапах навчання іноземної мови у всіх видах мовленнєвої діяльності, адже саме автентичні матеріали створюють ілюзію прилучення до природного мовного середовища, знайомлять учнів з культурою і повсякденним життям країни досліджуваної мови, допомагають підвищити мотивацію до вивчення іноземної мови як предмета. У статті наводиться класифікація автентичних матеріалів, виділяються їх переваги, як засобів навчання, розглядаються умови застосування автентичних матеріалів та функції, які вони виконують; наводяться методичні рекомендації щодо застосування автентичних матеріалів та перераховуються труднощі їх використання. Метою статті є спроба виявити місце і роль автентичних матеріалів у навчанні ділової англійської мови. У статті особливий акцент робиться на результаті систематичного використання неадаптованих оригінальних (автентичних) матеріалів у навчанні ділової англійської мови; розглядається потенціал автентичних матеріалів та їх можливість, як цінного ресурсу викладання та самостійної роботи учнів.

Ключові слова: ділова англійська мова, навчання англійській мові, автентичний мовний матеріал.

Nataly Korotka,

docent of Kyiv State University of Infrastructure and Technologies

THE ROLE OF AUTHENTIC MATERIALS IN LEARNING BUSINESS ENGLISH

This article attempts to explore the role of authentic materials in teaching business English. Particular attention is paid to the definition of the purposes of the authentic materials usage, because it is necessary at all stages of learning a foreign language in all types of speech activities, because authentic materials create the illusion of familiarizing with the natural language environment, acquaint students with the culture and daily life of the country, help to increase the motivation to learn a foreign language as a subject. The article provides a classification of authentic materials, highlights their advantages as means of learning, discusses the conditions of authentic materials usage and the functions they perform; provides guidelines for the authentic materials usage and lists the difficulties of their usage. The aim of the article is to identify the place and the role of authentic materials in teaching business English. The article focuses on the result of the systematic usage of unadapted original (authentic) materials in teaching business English; the potential of authentic materials and their capabilities as a valuable resource for teaching and independent work of students.

Key words: business English, teaching English, authentic language material.

Постановка проблеми та актуальність дослідження. У період бурхливого розвитку комерційних зв'язків з представниками торгових фірм і ділових кіл зарубіжних країн посилюється необхідність вивчати іноземну мову з орієнтацією на практичне її використання у сфері ділового спілкування. Сьогодні, коли при прийомі на роботу в більш-менш серйозну організацію крім професійної компетенції запитується певна ступінь володіння тією чи іншою іноземною мовою, рейтинг цього навчального предмета як у суспільстві в цілому, так і серед учнів істотно виріс. Про його офіційне визнання свідчить, зокрема, установа в деяких немовних ВНЗ спеціальних форм навчання іноземної мови, які дають можливість студентам цих ВНЗ отримати так звану додаткову кваліфікацію «Перекладач у сфері професійної комунікації», а також включення у програму ВНЗ курсу «Ділова іноземна мова». Про визнання значення іноземної мови самими учнями говорить той факт, що число ВНЗ, де відкриваються такі форми навчання, продовжує зростати, бо продовжує зростати число студентів, що бажають придбати таку кваліфікацію.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У методичній літературі останнього часу проблемі автентичності (в пер. з грец. – «справжній», в пер. з англ. – «природний») приділяється велика увага. Незважаючи на різні трактування, зазвичай автентичним називають текст офіційного документа, який за змістом відповідає тексту іншою мовою і має однакову з ним юридичну силу, бо різномовні тексти повинні за своїм логічним змістом відповідати один одному [14, с. 13; 15, с. 28; 13, с. 53; 12, с. 5; 11, с. 3]. При цьому поняття «автентичний» поширюється також і на аспекти навчального процесу. Широко обговорюються такі питання, як: автентичність матеріалів, прагматична автентичність, автентичність взаємодії [12, с. 12], автентичність завдань, автентичність соціальної ситуації на уроці [10, с. 60]. Однак не існує єдиної думки про те, який текст можна визнавати автентичним у методичному плані, і ведеться дискусія про різні види автентичності. Ряд авторів вважає, що «допускається методична обробка тексту, не порушуючи його автентичності, як і спеціальне складання тексту в навчальних цілях» [7, с. 11]. Автори І. Авдєєва, Т. Васил'єва, Г. Левіна поділяють автентичні тексти за стилями. «Автентичний інженерний текст – це текст, який належить навчально-науковому і науково-технічному підстилям і написаний викладачем-інженером для інженера (або майбутнього інженера), «мовою посвячених», тобто в рамках однієї соціальної групи, що має характерні мовні особливості, до яких відносяться насамперед соціальні страти. До усного різновиду автентичного тексту можна віднести діалоги та полілоги на професійні теми між інженерами, а також магістрантами та аспірантами, які вже є дипломованими інженерами. Критерієм автентичності в обох випадках є моносоціумна комунікація, що базується на загальних знаннях (common knowledge) і що виявляється у кодифікованості мови» [5, с. 340].

Виділення невирішених раніше частин проблеми. З огляду на попередні дослідження і враховуючи особливий статус англійської мови в сучасному світі, при формуванні іншомовної комунікативної компетенції особливого значення набуває її соціокультурний компонент. В умовах, коли навчання іноземної мови відбувається поза країною мови, що вивчається, освоєння соціокультурного компонента можливо лише за допомогою спеціальної методики викладання мови, яка відображала б ту дійсність, у якій живе і працює предствник відповідної культури.

У контексті нашого дослідження важливого значення набуває робота з автентичним матеріалом. Необхідно відзначити, що використання автентичних матеріалів необхідне на всіх етапах навчання іноземної мови у всіх видах мовленнєвої діяльності, адже саме автентичні матеріали створюють ілюзію прилучення до природного мовного середовища, знайомлять учнів з культурою і повсякденним життям країни досліджуваної мови, допомагають підвищити мотивацію до вивчення іноземної мови як предмета. Такі матеріали запозичуються безпосередньо з повсякденної комунікативної практики носіїв мови і тому містять найбільш вживані мовні та мовленнєві засоби. До автентичних матеріалів можуть бути віднесені тексти, відео- та аудіо матеріали, а також такі реалії повсякденного життя, як квитки на поїзд, літак, метро, автобус, меню, карти розкладу, чеки, оголошення тощо. Однак використання таких матеріалів повинно бути виправдане потребами навчаючихся.

Метою статті є спроба виявити місце і роль автентичних текстів в навчанні ділової англійської мови.

Виклад основного матеріалу. У сучасній мові слову «автентичний» відповідають прикметники «справжній», «істинний», «реальний», «близький до витоків». Різні матеріали культури знаходять своє відображення в таких джерелах інформації, як справжні літературні, фольклорні, образотворчі, музичні добутки, предмети реальної дійсності (одяг, меблі, посуд) та їх ілюстративні зображення». Дослідник К. С. Кричевська виділяє в самостійну групу також матеріали повсякденного і побутового життя – оголошення, анкети-опитувальники, вивіски, етикетки, меню і рахунки, карти, рекламні проспекти з туризму, відпочинку, товарів, робочих вакансій тощо. [4, с. 13].

Традиційно під «автентичністю» розуміється якість мовного та мовленнєвого матеріалу, яка забезпечує реалізацію мовного спілкування в природних умовах сучасного життя. Однак в сучасній методиці навчання іноземних мов допускається застосування на заняттях навчальних матеріалів або текстів, спеціально створених або перероблених методистами з орієнтацією на англійську мову. На думку дослідника Дж. Хармера, якщо можливо знайти автентичні матеріали, з якими учні могли б впоратися, це було б корисно, якщо ж це неможливо, то швидше слід використовувати адаптовані матеріали, що спеціально сконструйовані [11, с. 198].

Автентичні матеріали, тобто ті, які створені не для навчальних цілей, а для використання носіями мови і культури у реальному житті, являють собою велике джерело знань. Дослідники неодноразово вказували на важливість роботи з автентичними матеріалами для студентів, які вивчають іноземну мову. Крім того, багато вчених визнають також їх значущу роль при навчанні англійської мови саме дорослих студентів. Зокрема, Т. Г. Попко підкреслює, що такі матеріали, крім іншого, сприяють підвищенню мотивації у дорослих учнів, дозволяючи їм отримувати інформацію з першоджерел з високим ступенем наочності. Володіючи високим дидактичним потенціалом, автентичні матеріали сприяють формуванню у студентів комунікативної компетенції [9, с. 407-408]. Тієї ж думки дотримуються О. В. Белкіна, І. Н. Дмитрусенко та О. В. Кравцова, стверджуючи, що такі матеріали дають можливість реалізовувати комунікативний підхід до навчання дорослих, який, на думку авторів, є «найбільш ефективним методом навчання даної категорії слухачів» [1, с. 79].

Необхідність використання автентичних матеріалів викликано рядом цілком обґрунтованих причин. По-перше, автентичні тексти мають особливості, які часто не відбиваються в навчальних текстах і діалогах. Вони можуть містити специфічну термінологію, професійні жаргонізми, особливі моделі побудови словосполучень і речень. Автентичний текст ґрунтується на базі тієї реальної мови, з якою тим, кого навчають, доведеться стикатися у професійній діяльності, навички розуміння і відтворення якої йому необхідно розвивати. По-друге, письмові та усні тексти, взяті з реального життя, надають достовірну інформацію про справжні події та ситуації. За умови, що використовуються останні, свіжі джерела, ця інформація завжди буде більш точною і більш актуальною, ніж та, яка міститься в навчальних посібниках. До того ж, ці джерела зазвичай викликають великий професійний інтерес у осіб, які вивчають англійську мову, адже, як вже було згадано вище, містять відомості, безпосередньо пов'язані зі сферою їх діяльності.

Автентичні матеріали можуть використовуватися з метою розвитку навичок читання і написання інструкцій, посібників, контрактів, фінансових звітів. Вони можуть служити основою для організації рольових ігор, дискусій, проєктів, презентацій; розвитку навичок опису, пояснення і обміну інформацією.

Існує ряд підходів до трактування автентичності у методиці навчання іноземної мови, але традиційною трактуванням прийнято вважати наступну (Жогліна, Scarcella, Носонович та ін.): автентичні матеріали – це матеріали, які були створені носіями мови і знайшли своє застосування в навчальному процесі, орієнтованому на комунікативний підхід до навчання іноземної мови поза рідного мовного середовища [7, с. 13].

Автентичні матеріали були класифіковані наступним чином:

- Автентичні друковані матеріали – програмки, телефонні довідники, книги, комікси, тексти пісень, газетні статті, замітки, брошури для туристів, чеки, квитки і т. д.
- Автентичні аудіоматеріали – реклама і передачі по радіо, аудіокниги, пісні тощо.
- Автентичні аудіовізуальні матеріали – телереклама, телешоу, кліпи, художні і документальні фільми, мультиплікаційні фільми, програми новин тощо.
- Автентичні візуальні матеріали – картини, слайди, марки, ілюстрації, дорожні знаки, фотографії, листівки, етикетки тощо.
- Реалії (предмети) – монети, готівка, маски, іграшки тощо.

Важко переоцінити переваги автентичних матеріалів, як засобів навчання. Безліч авторів методичної літератури, як вітчизняних, так і зарубіжних (Мільруд Р. П., Носонович С. В., Жогліна Г. Г., Scarcella R. С. та ін.) довели у своїх працях ці переваги:

1. Мова в автентичних матеріалах – це засіб реального спілкування, вона відображає реально існуючу мовну дійсність, розкриває особливості функціонування мови як інструменту комунікації у природному оточенні.

2. Із застосуванням автентичних матеріалів знижується ризик спотворити іншомовну дійсність, оскільки ці матеріали – це свідчення сучасної цивілізації в рідній країні мови, що вивчається, вони відображають ідеї, мислення, судження, весь багаж знань іншомовної культури.

3. Інформація в автентичних матеріалах не в рідному мовному середовищі буде володіти високим рівнем авторитетності у зв'язку з відсутністю в ній дидактичної спрямованості. Природність цих матеріалів розвиває велику пізнавальну активність, а звичні навчальні матеріали будуються на фіктивних ситуаціях, які дуже рідко можна зустріти поза занять, це і знижує у студентів мотивацію і спотворює достовірність поданих відомостей, а в майбутньому все це може утруднити розуміння матеріалів з «реального життя» [8, с. 14].

Носонович Е. В. та Мильруд Р. П. у своїй роботі «Критерії змістовної автентичності навчального тексту» доводили, що не бажано навчати іноземній мові на автентичних матеріалах, тобто взятих з оригінальних джерел, матеріалах, які спочатку не призначалися для навчальних цілей. Необхідно пам'ятати, що такі матеріали часто складні в мовному аспекті і не завжди відповідають поставленим задачам та умовам навчання. Саме тому автори запропонували розмежувати методично – або навчально-автентичні тексти, які складені авторами УМК, тексти з урахуванням всіх параметрів автентичного навчального виробництва [8, с. 15].

Але, незважаючи на незліченні переваги автентичних матеріалів, не існує єдиної точки зору з приводу їх застосування. Автори виділяють ряд умов, які роблять застосування автентичних матеріалів в якості засобів навчання досить скрутним:

- 1) зайва кількість різної вербальної, візуальної, звукової інформації, важко засвоєваної в рамках заняття;
- 2) тематична багатоплановість, яка утруднює засвоєння матеріалу з тренованої на конкретному занятті лексичної теми [7, с. 14].

Враховуючи ці труднощі, група авторів допускає певну методичну обробку автентичного матеріалу, який створювався для ненавчальних цілей, але, не порушуючи його автентичності, а також складання тексту з урахуванням всіх параметрів автентичного навчального виробництва для навчальних цілей.

Автентичні матеріали, використовувані в освітньому процесі, реалізують такі важливі функції.

Інформаційно-навчальна функція автентичних матеріалів виражається в тому, що вони відтворюють умови природного мовного спілкування, передають інформацію про країну досліджуваної мови, дозволяючи більш ясно уявити ситуацію спілкування.

Організуючо-керуюча або мотивуюча функція проявляється в тому, що автентичні матеріали забезпечуючи «ефект присутності» або «ефект співучасті», стимулює мовну активність.

Інтегративна функція виражається в тому, що автентичні матеріали служать зв'язкою між частинами заняття, сприяють організації та систематизації навчальних етапів.

Ілюстративно-наочна функція проявляється в тому, що автентичні матеріали являють собою синтез усіх видів наочності, служать засобом дистанційного занурення в природне середовище на всіх етапах навчання, тим самим частково компенсуючи його відсутність.

Розвиваюча функція виражається у розвитку таких якостей особистості, як спостережливість, увага, увага, мислення, мовна пам'ять, розвитку умінь у всіх видах мовної та творчої діяльності.

Виховно-еристична функція реалізується у вихованні почуття поваги до народу і культури країни мови, що вивчається, усвідомленні незнайомого і чужого, спонукання до порівняння особливостей культури країни досліджуваної мови та рідної культури.

Включення у програму навчання ділової англійської мови автентичного матеріалу рекомендовано тому, що автентичні тексти мають ряд особливостей, які можуть бути опущені в текстах і діалогах, спеціально складених для вивчення мови, як-то: елементи професійної мови, мовні зразки. Важливий і той факт, що автентичний матеріал містить інформацію про ситуації та події, взяті з реального життя. І в цьому випадку важлива не стільки мова, скільки зміст матеріалу.

Використання автентичних матеріалів на заняттях ділової англійської мови цінне тому, що вони написані без спрощення мови, дають зразки справжньої мови; вони набагато цікавіші, адже створюють атмосферу реальності; вони більш переконливі, ніж винайдені.

При навчанні англійської мови ділового спілкування рекомендується використовувати автентичний матеріал не постійно, а періодично, як додатковий матеріал до основного курсу.

В якості автентичних матеріалів можуть бути використані книги, газети, журнали, радіопередачі, телепрограми, художні та документальні фільми, матеріали компаній, громадські інформаційні матеріали. При роботі з книгою досить взяти окремі глави або параграфи. З газет і журналів можна вибрати відповідні статті, інтерв'ю, рекламу, ілюстрації, діаграми.

З появою кабельного і супутникового телебачення з'явилася можливість дивитися безпосередньо новини та документальні фільми англійською мовою. Програма BBC дає можливість слухати автентичну ділову англійську мову. Матеріали компаній можуть включати такі матеріали, як:

- річний звіт, бухгалтерський облік, фінансовий звіт, інформацію про структуру компанії, про зміни, що відбулися в компанії за певний період часу;
- інформаційні матеріали про товар, що включають проспекти і брошури, що випускаються компанією для своїх клієнтів;
- інформаційні бюлетені, що містять загальну інформацію про компанію, інформацію про штат, продукцію та послуги;
- відеофільми, що дають загальне уявлення про компанію, історію створення, продукції тощо;
- кореспонденція, куди входять всякого роду листи, факси;
- звіти та меморандуми, що містять детальну інформацію про фінанси, маркетинг та технічні розробки;
- протоколи засідань;
- контракт.

До громадських інформаційних матеріалів можна віднести таку інформацію, як:

- інформація для туристів;
- інформація про поштові послуги;
- інформація банків тощо.

Безумовно, при роботі з автентичними матеріалами ділової англійської мови є свої труднощі як для викладача, так і для студента, адже може виникнути почуття невпевненості. Але це тільки на початковому етапі. Систематичне використання неадаптованих оригінальних матеріалів у навчання ділової англійської мови підвищить мотивацію, зробить ставлення до занять більш серйозним, а з часом і дає відчуття впевненості. Потенціал використання автентичних матеріалів величезний. Вони не тільки піднімають мотивацію учнів, але є багатим джерелом для вивчення мови, а також цінним ресурсом викладання та самостійної роботи учнів.

При відборі матеріалів викладач повинен враховувати три фактори: 1) сферу професійних інтересів учня, 2) мета навчання і 3) форми введення автентичних матеріалів в освітній процес. Так, наприклад, в бізнесі фінансовий звіт компанії може використовуватися як матеріал для розвитку навичок підготовки презентації, обміну інформацією, дискусії, опису графіків, таблиць, діаграм. Що стосується вдосконалення мовних умінь, то дидактичною метою в даному випадку буде автоматизація вживання в мові чисел, відсотків, специфічних прийменників, наприклад, to increase by 10%, to reduce to, лексики за темою «Фінанси», «Менеджмент», стано-часових форм Past Simple, Present Perfect тощо. У процесі навчання аудіювання, представляє особливий інтерес таке поняття як присутність в автентичних аудитивних матеріалах звукового ряду (environmental clues): шум транспорту, розмови співробітників в офісі, дзвінки телефону, музика тощо. Це допомагає краще зрозуміти характер пропонованих обставин, формує навик сприйняття іноземної мови на тлі різноманітних перешкод.

Практика показує, що робота з автентичними матеріалами готує учня до адекватного сприйняття реальної іншомовної дійсності, допомагаючи уникнути стану невпевненості, скутості, який часто відчуває людина, яка вперше опинилася в реальному іншомовному середовищі після проходження традиційного курсу іноземної мови.

Е. В. Носонович та Р. П. Мильруд [8, с. 21] пропонують розділити всі автентичні матеріали, використовувані при навчанні іноземної мови, на автентичні і навчально-автентичні.

Таким чином, автентичні матеріали – це матеріали, взяті з оригінальних джерел, які характеризуються природністю лексичного наповнення і граматичних форм, ситуативною адекватністю використовуваних мовних засобів, ілюструють випадки автентичного слововжитку, які, хоча і не призначені спеціально для навчальних цілей, але можуть бути використані під час навчання іноземної мови.

Навчально-автентичні матеріали – це матеріали, спеціально розроблені з урахуванням всіх параметрів навчального процесу, критеріїв автентичності і призначені для вирішення конкретних навчальних завдань.

Підбиваючи підсумок вищесказаному, необхідно ще раз підкреслити важливість використання автентичних ресурсів у навчанні ділової англійської мови і зазначити такі переваги використання справжніх матеріалів під час її навчання:

1. Автентичні матеріали приводять учнів до безпосереднього контакту з діловою англійською мовою.
2. Автентичні матеріали, витягнуті з періодичних видань завжди йдуть у ногу з часом і постійно оновлюються.
3. Автентичні матеріали з конкретних джерел, таких як The Times, The Financial Times, як правило, працюють в областях, відповідних мові, а отже, через деякий час, студенти, які практикують читання цих джерел стануть експертами в читанні економічних публікацій.
4. Автентичні матеріали дають джерело сучасних матеріалів, які можуть мати безпосереднє відношення до потреб учнів, які вивчають міжнародне право, міжнародну економіку і міжнародні відносини.

У висновку необхідно ще раз підкреслити, що навчання сучасної іноземної мови можливо лише за умови використання матеріалів, взятих з життя носіїв мови або складених з урахуванням особливостей їх культури та менталітету відповідно до прийнятих мовних норм. Використання подібних автентичних і навчально-автентичних матеріалів дозволить з більшою ефективністю здійснювати навчання усім видам мовної діяльності, імітувати занурення майбутніх фахівців в іншомовну середу на уроках іноземної мови. Така організація занять підготує їх до успішного вирішення завдань у подальшій професійній діяльності, а саме: ведення переговорів, укладення договорів, участі в дискусіях із зарубіжними партнерами, виступу з презентаціями тощо.

Література:

1. Белкина О. В., Дмитрусенко И. Н., Кравцова Е. В. Особенности применения коммуникативного подхода при обучении иностранному языку взрослых слушателей [Текст]. *Вестник Южно-Уральского государственного университета. Серия: Образование. Педагогические науки*. Вып. 4 (6). Челябинск: ЮУрГУ, 2014. С. 79–84.
2. Гальскова Н. Д., Гез Н. И. Теория обучения иностранному языку. Москва: Академия, 2006. С. 237–245.
3. Коломийцева Н. В., Сизова Ю. С. Эффективность использования отдельных аутентичных видеоматериалов канала YouTube в обучении иностранному языку. *Педагогика высшей школы*. 2016. № 1. С. 87–94.
4. Кричевская К. С. Прагматические материалы, знакомящие учеников с культурой и средой обитания жителей страны изучаемого языка. *Иностранные языки в школе*. 1996. № 1. С. 13–17.
5. Левина Г. М., Авдеева И. Б., Васильева Т. В. К вопросу о создании теории обучения иностранных учащихся инженерного профиля в рамках когнитивно-дискурсивной парадигмы. *Мир русского слова и русское слово в мире. XI конгресс МАП-РЯЛ*, том 6(1). София: Heron Press, 2007. С. 340–345.
6. Маслово Е. А., Бабинская П. К., Будько А. Ф. Настольная книга преподавателя иностранного языка: Справ. пособие. Минск: Выш.шк., 2014. 522 с.
7. Носонович Е. В. Методическая аутентичность в обучении иностранным языкам. *Иностранные языки в школе*. 2000. № 1. С. 11–16.
8. Носонович Е. В., Мильруд Г. П. Параметры аутентичного учебного текста [Текст]. *Иностранные языки в школе*. 1999. № 1. С. 12–22.
9. Попко Т. Г. Использование аутентичных материалов в обучении взрослых иностранным языкам [Текст]. *Образование через всю жизнь: непрерывное образование в интересах устойчивого развития*. Вып. № 1 (12). Санкт-Петербург: ЛГУ им. А.С. Пушкина, 2014. С. 407–409.
10. Breen M. P. Authenticity in the Language Classroom. *Applied Linguistics*. 1985. 6/1. P. 60–70.
11. Harmer, J. How to teach English. An introduction to the practice of English language teaching/ *Edinburg*.: Gate Longman. 2000. 198 p.
12. Morrow K. Authentic Texts in ESP. *English for Specific Purposes*. London, 1977. 148 p.
13. Nunan D. The Learner-Centred curriculum. Cambridge, 1988. 117 p.
14. Scarcella R. C., Oxford R. L. The Tapestry of Language Learning. The Individual in the Communicative Classroom. Boston, 1992. 300 p.
15. Wallace C. Reading. Oxford, 1992. 192 p.